

БИБЛИОГРАФИЈА МИЛАНА ЈОВАНОВИЋА-БАТУТА ВЕЛИКОГ ЗДРАВСТВЕНОГ ПРОСВЕТИТЕЉА, ЈЕДНОГ ОД ОСНИВАЧА И ПРВОГ ДЕКАНА МЕДИЦИНСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Макар то био сумаран поглед активности једног писца, библиографским подацима може се дати пресек од којег ваља поуздано ићи на истраживања о свему што је најзначајније везано за дело заслужног аутора. А Милан Јовановић-Батут заслужује пуну пажњу историчара здравствене културе, и не само ње, што се овде посебно има у виду, наиме — историје нашег образовања, специјално продужног образовања одраслих. Узме ли се под појмом култура у обзир више компоненти значајних за битисање и улогу једног народа, онда се област здравствене културе, односно теорије и праксе превентиве и куративе мора уз-

ти у обзир као чинилац од прворазредне важности.

Батут је свакако један од наших великих људи чије се дело ставља у службу интереса народа у приликама када је требало много радити на здравственом просвећивању. Њихова улога популаризатора научне медицине, специјално социјалне хигијене, тако је истакнута да је неопходно све више осветљавати идеје, живот и рад Милана Јовановића-Батута, практичара и организатора — претечу прогресивних тежњи многих школованих медицинских радника. Одиста, Батутов живот и рад карактерише се доситејевском рационалношћу и вуковском борбеношћу.*

* * *

1. *Песма*, Даница, Нови Сад, 1867.
2. *Нешто о браку*, Шта је задаћа брака. II Услови корисног брака, — Домаћи лекар, бр. 2 и 4, 1871.
3. Проф. К. Рокатински, чланак из 1872.
4. *Дечје болести*, Глас народа, 1873.
5. *Муж и жена*, неколико разних чланака из 1874.
6. *Здравље и напредак наше деце*, дело наградила Матица српска у Новом Саду. Нови Сад, 1877, стр. VI+169; 8° (мала).
7. *Здравље***, љекарске поуке народу. — Уз помоћ више лијечника издаје и уређује др М. Јовановић-Батут. Сомбор, 1880 (седам бројева).
8. *Како да се тумачи постанак кужних болести...*, (Извод из повећег дела о кужним болестима), Народна здравље, год. I, Београд, 1881; бр. 41, стр. 500—502; бр. 42, стр. 508—510; бр. 43; стр. 516—519.
9. *Здравље*, љекарске поуке народу. — На Цетињу уређује др М. Јовановић-Батут. Лист излази као II година, на-

* Први потпунији преглед радова М. Јовановића-Батута дао је др Drago Chloupek 1941. године у делу *Из записа старог лекара*. То, међутим, није библиографија у строгом смислу речи, јер не садржи главне библиографске податке, а ни врло велики број Батутових објављених расправа, чланака. Овом приликом учињен је напор да се пружи што

потпунија библиографија знаменитог писца — просветитеља.

** Штампана се латиницом а излази 10. и 25. дана сваког месеца. По правилу, чланци нису потписани, већ само каткад с понеким иницијалом. Непотписане, анонимне Батутове чланке расуе у листовима и часописима, није било могуће узети у обзир.

- ставак од појаве у Сомбору. Појављује се 1. и последњег дана сваког месеца. Батут је издавач, уредник и скоро једини сарадник. Чланке не потписује пуним именом. Постоје потписи са „др М“, или „др Ј.“, Година 1882.
10. *Најпрече ти је здравље*, Народно здравље, год. II, бр. 35, Београд, 1883, стр. 310—313; бр. 36, стр. 322—326. — То је прештампан одељак из награђене Батутове књиге „Поука о здрављу“.
 11. *Ваздух (топлота, светлост) и земљиште*, Народно здравље, год. II, бр. 46, Београд, стр. 423—426; бр. 47, стр. 432—434; бр. 48, стр. 439—442. — Одељак прештампан из Батутове награђене књиге „Поука о чувању здравља“.
 12. *Тело и живот*, Народно здравље, год. II, бр. 42, Београд, 1883, стр. 379—381; бр. 43, стр. 391—395; бр. 44, стр. 407—410; бр. 45, стр. 416—420. — Одељак прештампан из Батутове књиге „Поука о чувању здравља“.
 13. *Храна*, Народно здравље, год. II, бр. 51, Београд, 1883, стр. 477—480; бр. 52, стр. 495—496; год. III, бр. 1, стр. 4—7; бр. 2, стр. 13—14; бр. 3, стр. 19—21; бр. 4, стр. 19—21; бр. 4, стр. 26—30. — Одељак прештампан из Батутове књиге „Поука о чувању здравља“.
 14. *Кућа и село*, Народно здравље, год. III, бр. 7, Београд, 1883, стр. 54—56; бр. 8, стр. 60—62; бр. 9, стр. 67—70; бр. 10, стр. 75—77; бр. 11, стр. 83—85. — Прештампан одељак из Батутове књиге „Поука о чувању здравља“.
 15. *Петенкоферови назори о колери*, Народно здравље, год. III, бр. 12, Београд, 1883, стр. 92—96; бр. 13, стр. 101—104; бр. 14, стр. 111—114.
 16. *Одело*, Народно здравље, год. III, бр. 15, Београд, 1883, стр. 121—123; бр. 16, стр. 123—131; бр. 17, стр. 135—138; бр. 18, стр. 144—146. — Прештампан одељак из Батутове књиге „Поука о чувању здравља“.
 17. *Посао*, Народно здравље, год. III, бр. 21, Београд, 1883, стр. 168—172; бр. 22, стр. 176—180. — Прештампан одељак из Батутове књиге „Поука о чувању здравља“.
 18. *Чистоћа и ред*, Народно здравље, год. III, бр. 23, Београд, 1883, стр. 185—188; бр. 24, стр. 193—196. — Прештампан одељак из Батутове књиге „Поука о чувању здравља“.
 19. *Брак и пород*, Народно здравље, год. III, бр. 25, Београд, 1883, стр. 201—204; бр. 26, стр. 208—212; бр. 27, стр. 217—220; бр. 28, стр. 225—228; бр. 29, стр. 235—236. — Прештампан одељак из Батутове књиге „Поука о чувању здравља“.
 20. *Чувај здравље*, Народно здравље, Београд, 1883, бр. 37, стр. 335—339; бр. 38, стр. 346—348.
 21. *Поука о чувању здравља*, за народ написао ?. Награђено. Београд, 1884; стр. XIII+345; 17,5×11,3.
 22. *Буквица здравља*, издање Матице српске. Књиге за народ, св. 2. Нови Сад, 1885, стр. (3)+66+(1); 18,8.
 23. *Бранич од зараза*, издање Матице српске. Књиге за народ, св. 7. Нови Сад, 1886, стр. 1—79; 17+12,5.
 24. *Грађа за медицинску терминологију*, прештампано из Летописа Матице српске за год. 1886. Нови Сад; стр. I—XIII+154; 8°, 23×15.
 25. *Недеља и празници*, издање Матице српске у Новом Саду. Задужбина Петра Коњевића, св. 14. Нови Сад, 1887, стр. 1—72; 8°.
 26. *Пијанство*, издање Матице српске у Новом Саду. Задужбина Петра Коњевића, св. 18. Нови Сад, 1888, стр. 1—80; 8°.
 27. *Pijactvi*, za srbské sbirky: »Knihy pro lid« s svolením autorovým preložil Dr K. Buliř, Praze, 1888, str. 63.
 28. *Поука о човечјем телу, животу и здрављу*, за прву школску и домаћу наставу написао ?. I Тело споља (са сликама). II Тело изнутра (са сликама). Нови Сад, 1888, стр. 1—63.
 29. *Наше дневне погрешке против здравља*, едиција: Јавна предавања на Великој школи у Београду. Прво коло, бр. 4. Београд, 1889, стр. 1—19; 23×15.
 30. *Прилог хигијени сеоских школа*, Просветни гласник, Београд, 1889, стр. 371.
 31. *Јавна игијена*, литографисана предавања — табаци. Београд. Око 1890. године, стр. 380 (непагинирано); 34×21,5.
 32. *Прошлост, садашњост и будућност Игијене*, Просветни гласник, Београд, 1890, стр. 121—125.
 33. *Судска медицина*, литографисана предавања — табаци. Београд. Око 1890. године; стр. 402 (непагинирано); 34×21,5.

34. О колери, јавно предавање држано у сали Велике школе 29. септембра 1892. године. Београд, 1892, стр. 1—47.
35. Буквица здравља, Књиге за народ, св. 2. Издање Матице српске. Из Задужбине Петра Коњевића. Друго издање. Нови Сад, 1892; стр. 1—66; 17×12,5.
36. Телесно васпитање (од Сретена Ацића), рецензија. Просветни гласник, Београд, 1892, стр. 840—852.
37. За холерата, публична пкаса. Превелъ Л. Вишинъ. Софија, 1893.
38. Састав и живот човечјег тела, Батутов превод с немачког језика. Издање Српске књижевне задруге, Београд, 1896, стр. 1—43+(1); 8°.
39. Књига о здрављу, просто изложене поуке о чувању и неговању здравља израђене у „Немачком царском здравственом заводу“. Српска књижевна задруга, св. 35. Српско издање приредио проф. др М. Јовановић-Батут. Са сликама у тексту и две таблице у боји. Београд, 1896; стр. XIX+368+4; 19×13.
40. О бостану, и о поврћарству, и варињу, II. Нови Сад, 1898, стр. 67,8°.
41. Пазачъ отъ зарази, Батутово дело: Превелъ Вишинъ. Софија. Издав. Българско и народнообразователно дружество, књижка X, стр. 78+2; 8°.
42. Како се наш народ храни, I Жито. Брашно. Хлеб. Београд, 1898, стр. 1—36.
43. *Organization und Verhältnisse des Gesundheitswesens im Königreich Serbien, Budapest, 1898. Hygienische Bibliothek.* Dr Kornel Preizz. S. 16; 8°.
44. Медицински факултет српског университета, Београд, 1899, стр. 124; 8°.
45. Трудна жена, Књига за народ. Издаје Матица српска у Новом Саду. Задужбина Петра Коњевића, св. 88. Нови Сад, 1899, стр. 1—62.
46. Породиља, Књиге за народ. Издаје Матица српска у Новом Саду. Задужбина Петра Коњевића, св. 89. Нови Сад, 1899, стр. 1—63.
47. Храна наше селачке деце у основној школи, Просветни гласник, св. 3, Београд, 1899, стр. 128—142; 252—260; 311—318.
48. *Porod a šestine deli*, превод Батутовог дела на чешки језик: *Ze srbske sbirky »Knihy pro lid«*, preložil Dr K. Buliř. Praze, 1899, стр. 47.
49. *Дете у првој години живота*, Књиге за народ. Издаје Матица српска у Новом Саду. Задужбина Петра Коњевића, св. 92, Нови Сад, 1900; стр. 1—70; 19×12,5.
50. *Žena tehotná*, превод Батутовог дела на чешки језик: *Ze srbske sbirky »Knihi pro lid«*, preložil Dr K. Buliř. Praze, 1900. S predmluovon V. Rubesky. Izd. J. Otty. — Година издања одређена је на основу предговора.
51. *ABCSA zdraví a nemoci*, превод Батутовог дела на чешки језик: *Zakladni pravidla. Autorisovany překlad ze srbskeho od K. Buliř. V Praze*, изд. Хејда, Пуцек, 1901, стр. 121; 8°. — Година издања одређена на основу посвете.
52. *Chran se pred nakazou . . .*, превод Батутовог дела на чешки језик: *Se svolenim autora ze srbsťiny preložil Dr K. Buliř. (Lidove rospravy lekafske, řis. 34. V Praze, J. Otto, 1902, стр. 55 (I); 8°.*
53. *Здравље као привредна чињеница*, предавање држано на VII конгресу Земљорадничких задруга у Крушевцу. Издање Главног савеза српских земљорадничких задруга, св. 27. Београд, 1903, стр. 1—32; 8°.
54. *Јектика и брак*, одштампано из Календара Матице српске. Нови Сад, 1903, стр. 1—14.
55. *Поуке о сифилису (врени)*, Батут написао заједно са др Ј. Жујовићем. Београд, 1905, стр. 1—7.
56. *Селачки хлеб и задружне пећи*, предавање одржано на IX конгресу Српских земљорадничких задруга, који је одржан 30. августа 1904. године. Београд, 1905, стр. 1—29; 23×16.
57. *Срдобоља*, издање Друштва за чување здравља, св. 4. Београд, 1906, стр. 1—8; 23×15,8.
58. *Селачка постеља*, предавање одржано на XI конгресу Српских земљорадничких задруга у Пироту, 1906. године. Београд, 1906. Задружна књижница, књ. 49; стр. 1—20.
59. *Из уста у уста*, Здравље, Београд, 1906, год. I, бр. 2, стр. 35—37.
60. *Souchotiny a manzelství*, Превод Батутовог дела на чешки језик: *Autorisovany překlad ze srbsťiny pořidil K. Buliř. Pokladnice praktických vedomosty pro život, sv. 21. V Praze, izd. M. Knapp Karline, 1906, str. 42; 12°.* — Година издања утврђена на основу предговора.
61. *Šlabikár nemoci*, prevod Batutovog dela na řeški jezik: *Pre fud napisal? Zo srbs-*

- keho preložil V. M. Ludove spisy lekar-ske, čisl. 2, Lipt. Sv. Mukulaš, Klimesa a Pivku, 1906, str. 79, str. 79; 12°.
62. *Šlabikár zdravía*, prevod Batutovog dela na češki jezik: прев. V. M. Lipt. Sv. Míkulaš, 1906.
 63. *Na posao ko je pravi prijatelj narodu*, Здравље, год. I, бр. 1, Београд, 1906, стр. 1—7.
 64. „И мени је то помогло“, Здравље, год. I, бр. 4, Београд, 1906, стр. 99—102.
 65. *Кобни бројеви*, Здравље, год. I, бр. 7, Београд, 1906, стр. 187—190.
 66. *Махрама*, Здравље, год. I, бр. 8, Београд, 1906, 219—222.
 67. *Учитељи и сушица*, Здравље, год. I, бр. 9, Београд, 1906, стр. 254—257.
 68. *Свадебни пут* (нашим варошанима), Здравље, год. I, бр. 11, Београд, 1906, стр. 315—318.
 69. *Здравље Срба у Краљевини Угарској*, Здравље, год. I, бр. 12, Београд, 1906, стр. 347—351.
 70. *Наше племе*, Здравље, год. II, бр. 1, Београд, 1907, стр. 1—5.
 71. *Наши носачи* (хамали), Здравље, год. II, бр. 2, Београд, 1907, стр. 44—46.
 72. *Јектичава мати*, Здравље, год. II, бр. 3, Београд, 1907, стр. 65—70.
 73. *Пливање*, Здравље, год. II, бр. 4, Београд, 1907, стр. 97—100.
 74. *Страва*, Здравље, год. II, бр. 5, Београд, 1907, стр. 129—132.
 75. *Ноћните наших младих*, Здравље, год. II, бр. 6, Београд, 1907, стр. 161—165.
 76. *И опет кобни бројеви*, Здравље, год. II, бр. 7, Београд, 1907, стр. 193—196.
 77. *Сити и гладни народи*, Здравље, год. II, бр. 8, Београд, 1907, стр. 225—231.
 78. *Шљиве и пекмез*, Здравље, год. II, бр. 9, Београд, 1907, стр. 257—260.
 79. *Да се обамрло новорођенче у живот врати* (с пет слика), Здравље, год. II, бр. 10, Београд, 1907, стр. 289—295.
 80. *Настрани пећи*, Здравље, год. II, бр. 11, Београд, 1907, стр. 321—325.
 81. *Мали тамничари*, Здравље, год. II, бр. 12, Београд, 1907, стр. 321—325.
 82. *Помен српском добротвору др-у Љубомиру Радивојевићу*, говор. Српска краљевска академија наука. Београд, 1908, стр. 1—16.
 83. *Неродне године и народна снага*, Здравље, год. III, бр. 1, Београд, 1908, стр. 1—4.
 84. *Из руке у уста*, Здравље, год. III, бр. 2, Београд, 1908, стр. 33—37.
 85. *Може ли јектичавац својим дахом другога заразити*, Здравље, год. III, бр. 4, Београд, 1908, стр. 129—133.
 86. *Како се у сељачкој кући седи и одмара*, Здравље, год. III, бр. 5, Београд, 1908, стр. 161—166.
 87. *Ширење јектике (сушице) и чистоћа по јавним местима*, Здравље, год. III, бр. 6, Београд, 1908, стр. 225—228.
 88. *Само не болесно*, Здравље, год. III, бр. 7, Београд, 1908, стр. 225—228.
 89. *Заразно запаљење мозга*, Здравље, год. III, бр. 8, Београд, 1908, стр. 257—263.
 90. *Нечисто воће и зеље*, Здравље, год. III, бр. 9, Београд, 1908, стр. 289—293.
 91. *За трудну жену није ни вино ни ракија ни икоје алкохолно пиће*, Здравље, год. III, бр. 10, Београд, 1908, стр. 321—324.
 92. *Здравље Срба у Краљевини Угарској*, Здравље, год. III, бр. 11, Београд, 1908, стр. 353—358.
 93. *Како треба да живе стари људи*, Здравље, год. IV, бр. 1, Београд, 1909, стр. 1—4.
 94. *Жена треба да се лежећи порађа*, Здравље, год. IV, бр. 2, Београд, 1909, стр. 33—37.
 95. *Бунар са ведром и без ведра*, Здравље, год. IV, бр. 3, Београд, 1909, стр. 65—69.
 96. *Једно издашно легло јектике*, Здравље, год. IV, бр. 4, Београд, 1909, стр. 97—102.
 97. *Колико је основан страх од млека туберкулозних крава*, Здравље, год. IV, бр. 5, Београд, 1909, стр. 129—134.
 98. *Шкрабави рубови чаша и филцана по пивницама и кафанама*, Здравље, год. IV, бр. 6, Београд, 1909, стр. 161—165.
 99. *Пиће и бубрези*, Здравље, год. IV, бр. 7, Београд, 1909, стр. 193—196.
 100. „*Просуо се пунак*“, Здравље, год. IV, бр. 8, Београд, 1909, стр. 225—229.
 101. *Старе књиге*, Здравље, год. IV, бр. 9, Београд, 1909, стр. 257—261.
 102. *Две најскупље речи*, Здравље, год. IV, бр. 10, Београд, 1909, стр. 289—293.
 103. *Како наш сељак своју кућу осветљава*, Здравље, год. IV, год. бр. 11, Београд, 1909, стр. 322—326.
 104. *Хладно огњиште*, Здравље, год. IV, бр. 12, Београд, 1909, стр. 353—357.

105. *Лековитост сланих извора и наше славно купатило у Сланкамену*, Земун, 1910, стр. 1—15; 12°.
106. *Колера, како постаје, како се шири и како се сузбија*, просто изложене поуке. Издање Друштва за чување здравља, св. 5, Београд, 1910, стр. 16; 23×15,7. — Ново издање 1913.
107. *Пре тридесет година*, Здравље, год. V, бр. 1, Београд, 1910, стр. 1—6.
108. *Сељачка целишта (санаторије) за јектичавце*, Здравље, год. V, бр. 2, Београд, 1910, стр. 33—38.
109. *Напит се човек најлакше полно заборава и зарази*, Здравље, год. V, бр. 3, Београд, 1910, стр. 65—68.
110. *Дајте народу више лекара*, Здравље, год. V, бр. 4, Београд, 1910, стр. 129—138.
111. *Сир као храна*, Здравље, год. V, бр. 5, Београд, 1910.
112. *Наше чесме и бунари*, Здравље, год. V, бр. 6, Београд, 1910, стр. 162—167.
113. *Наступна грозница је врло опасан непријатељ народној снази*, Здравље, год. V, бр. 7, Београд, 1910, стр. 193—198.
114. *Гуша*, Здравље, год. V, бр. 8, Београд, 1910, стр. 225—230.
115. *Из прошлости наше борбе против колере*, Здравље, год. V, бр. 9, Београд, 1910, стр. 258—261.
116. *Хладне кише*, Здравље, год. V, бр. 10, Београд, 1910, стр. 289—293.
117. *Шрофулозе*, Здравље, год. V, бр. 11, Београд, 1910, стр. 321—327.
118. *Не дижите се прерано из бабиња*, Здравље, год. V, бр. 12, Београд, 1910, стр. 353—357.
119. *Медицински факултет у Србији*, одштампано из „Српског архива за целокупно лекарство“, Београд, 1911, стр. 1—18; 25,5×16,5.
120. *Сељачка кућа*, Издање за народ; IX; Београд, 1911.
121. *Не успављуј плачљиву одојчад отровима*, Здравље, год. VI, бр. 1, Београд, 1911, стр. 1—5.
122. *Дечје глисте*, Здравље, год. VI, бр. 2, Београд, 1911, стр. 33—36.
123. *И овако се заразе и намете разносе*, Здравље, год. VI, бр. 3, Београд, 1911, стр. 67—70.
124. *Др Љубомир Радивојевић, просветни добротвор српски*, Задужбина доктора Љубомира Радивојевића, X, Београд, 1912, стр. 1—156.
125. *Јектика*, Београд, 1912, стр. 63+1; 12°.
126. *Наследство туберкулозе и њена урођена и стечена наклоност*, Здравље, год. VII, бр. 3, Београд, 1912, стр. 99—102. (Два прештампана поглавља из награђеног Батутовог дела под насловом „Јектика“, у издању Друштва за чување здравља).
127. *Пегави тиф (пегавцац). Како се шири и како се сузбија*, Ниш, 1915, стр. 36; 16°.
128. *Буквица за веселу браћу*, издање Друштва апстината у Хрватској и Славонији. Књижница против алкохола, св. 10, Загреб, 1920, стр. 1—103.
129. *Препорођај*, Јекарске поуке младежи и родитељима. Загреб, 1920, стр. 1—100+2; 12°.
130. *„Робом икад — гробом никад“*, Здравље, год. X, бр. 1, Београд, 1920, стр. 1—4.
131. *„Пома и предојница“*, Здравље, год. X, бр. 1, Београд, 1920, стр. 5—9.
132. *Заштита деце*, Здравље, год. X, бр. 2, Београд, 1920, стр. 39—43.
133. *Најздравији станови*, Здравље, год. X, бр. 3, Београд, 1920, стр. 65—68.
134. *Умор ученика за време наставе*, Здравље, год. X, бр. 4, Београд, 1920, стр. 97—102.
135. *Пољски самовари*, Здравље, год. X, бр. 5, Београд, 1920, стр. 123—133.
136. *Телесне казне*, Здравље, год. X, бр. 7, Београд, 1920, стр. 193—198.
137. *Чувај срце*, Здравље, год. X, бр. 8, Београд, 1920, стр. 225—234.
138. *Природна задаћа пљувачке*, Здравље, год. X, бр. 9, Београд, 1920, стр. 257—262.
139. *И опет кобни бројеви*, Здравље, год. X, бр. 10, Београд, 1920, стр. 289—294.
140. *Гладан — Сит а ненахрањен — Недохран*, Здравље, год. X, бр. 11, Београд, 1920, стр. 321—331.
141. *Једна озбиљна опасност*, Здравље, год. XI, бр. 11, Београд, 1921, стр. 1—7.
142. *Кромпир као храна*, Здравље, год. XI, бр. 2, Београд, 1921, стр. 33—37.
143. *„Ивалиткиње“*, Здравље, год. XI, бр. 3, Београд, 1921, стр. 68—72.
144. *Препорођај*, Лекарске поуке младежи и родитељима. Друго прерађено и допуњено издање. Издање Министарства народног здравља, св. 37, Београд, 1921, стр. 1—96; 8°.

145. *Међународна борба против зараза*, ванредни број Гласника Министарства народног здравља, Београд, 1922, стр. 1—182.
146. *Мати и дете* (Трудна жена. Породиља. Одојче), Књиге за народ, св. 150. Нови Сад, 1922, стр. 1—224; 19,5×13,7. — Повновљено и допуњено издање из 1899. и 1900. године трију књижица: Трудна Жена, Породиља и Дете у првој години живота.
147. *Здравље и болести*, Сплит, 1922, стр. 1—358; 8°.
148. *Луј Пастер*, Београд, 1922, стр. 1—22; 8°.
149. *Наше нове тековине у борби против зараза*, Београд, 1922, стр. 1—68.
150. *Надрилекари*, Како варају, глобе и затиру народ. Необавештеном и лаковерном свету за поуку. Београд, 1923, стр. 1—327+VI.
151. *Буквица за веселу браћу*, Земун, 1923. Повновљено издање из 1920. године Загреб.
- 151-а. *Предговор за дело Владислава Богдановића Медицина људских страсти*, Београд, 1923, стр. 1—177+1; 8°.
152. *Предговор* — преводу дела Окер Блом Макса: *Код ујка доктора на селу*, Београд, 1924, стр. 52+11; 16°. — Превела с немачког Јулка Јанићка.
153. *Obroženi, Lekarska poučeni mladeži i rodučim...*, превод Батутовог дела на чешки језик: *Ze srbskeho originalu preložil V. Laufka. Česky překlad upravil Karel Buliř. V Praze, I. Otto, 1924, str. 104 (I), V; 8°. Lidove rozpravu lecarske, číslo 161.*
154. *Тежачки послови и исхрана*, Год. I, Поучна библиотека за народ, књ. I, Београд, 1925, стр. 41—45; 23,2×15,2.
155. *Предговор*, за дело др Крсте Кондића: *Заразне болести домаћих животиња*, 1925; стр. VI+70+1; 8°.
156. *Установа судских лекара*, Београд, 1925, стр. 1—10. — У напомени стоји: „Свршиће се“. Наставка, међутим, нема.
157. *Детињи плач и мајчина милост*, Београд, 1927, стр. 16, 8°. Библиотека „Универзитетски живот“, 1.
158. *Живот и здравље, болест и смрт у Корану*, по преводу Миће Љубибратића. Сарајево. Хигијенски завод, 1927, стр. 1—61+1; 19,5×11.
159. *Ко је претежнија чињеница у људском роду — човек или жена*, предавање одржано на Народном универзитету у Београду у корист „Бачке трпезе“, 24. априла 1929. године. Београд, 1929, стр. 1—24.
160. *Предговор за дело Милутина Зелића: Будућим мајкама. Лекарски савети и поуке из хигијене и дијететике трудноће*. Београд, 1929, стр. IX+159; 8°.
161. *Детињи плач и мајчина милост*, предавање одржано на Народном универзитету у Београду. Библиотека Народног универзитета у Београду, св. 5. Предавање прочитано 25. новембра 1926. Београд, 1929, стр. 1—24.
162. *Нежење и старожење са здравственог, социјалног и расног гледишта*, Београд, 1930, стр. 1—85+2; 8°.
163. *Природни прираст становништва Србије и његов биотички значај*, Библиотека Централног хигијенског завода, св. 10. Београд, 1932, стр. 1—89; 8°.
- 163-а. *Успомене на Роберта Коха*, Војно-санитетски гласник, Београд, 1932, књ. III, бр. 1—2, стр. 153—156.
164. *Живот и здравље. Болест и смрт у Светом писму*, Народна књижница „Здрав дом“, II издање, 1932, стр. 1—103; 8°.
165. *Радови око унапређивања санитетске струке и народног здравља*, Загреб, 1934.
166. *Здравље и болест*, Народна књижница Централног хигијенског завода „Здрав дом“, св. 88. Београд, 1938, стр. 1—16; 8°. — Пуни наслов овог рада гласи: *Здравље и болест, густо рађање, његово спречавање и полне болести трудних жена*.
167. *Како сам народ мисли: I О девојци, II О жени, III О домаћици, IV О матери*, Библиотека Централног хигијенског завода „Здрав дом“, св. 90. Београд, 1938, стр. 1—20; 8°.
168. *Пази шта једеш и из чега једеш*, Београд, 1938, стр. 23, 8°. Народна књижница Централног хигијенског завода „Здрав дом“, св. 89.
169. *Из записа старог лекара* (посмртно дело), Београд, 1941, стр. 7 — XLII+168; 19×14.

Радови без означене године издања

170. *Ваља се — Не ваља се*, Књ. I Ваља се. Београд, стр. 1—106+1; 8°. Народна

- књижница „Здрав дом“, књ. 91—97. — Књ. II Не ваља се, стр. 1—96; 8°. Народна књижница „Здрав дом, књ. 91—97.
171. *Нашим матерама*, Београд. Централни хигијенски завод. Народна књижница „Здрав дом“, књ. 112—117, стр. 1—83+2; 8°.

* * *

Како у листовима, часописима и другим повременим публикацијама, тако исто и у посебним делима, Милан Јовановић-Батут разасуо је своје идеје стилем народног приповедача а знањем стручњака који је применио најновија достигнућа науке, дајући и своје самосталне научноистраживачке прилоге емпиријски засноване, што је постигао путем статистичке и других метода. Овај писац је извршио јак утицај како на читаоце у народу, тако и на стручњаке који су се бавили проблемом продужног образовања одраслих, или оне који су се залагали за темељно решење питања у вези с високим медицинским образовањем у Србији. Ваља још констатовати да су Батутова дела радо читана у преводу на чешки и бугарски језик, што доста казује о сугестивној снази писане речи овог великог здравственог просветитеља. Има спомена да је превођен и на енглески језик, што нисам могао открити јер ми таква дела нису дошла до руку.

Овом библиографијом радова Милана Јовановића-Батута настојао сам да пружим што потпунији преглед стручно-књижевне активности тог необичног и врло заслужног, преданог радника у области хигијенске андрагогије. Уосталом, ако се хигијена сматра педагогијом у медицинским научним дисциплинама, то је врло велика Батутова

заслуга што је ту грану приближио животу, живој пракси од толиког значаја за социјалну медицину, односно превентиву чије су норме изразито образовно-васпитне природе за правилан физички и душевни развитак човека, као снажне компоненте за изграђивање свестрано развијене личности.

Досадашња указивања на Батутове радове далеко су и од приближне потпуности, а нису ни на потребној стручној библиографској висини; не садрже тако важне податке, као што су, на пример: место, година издања, обим публикованих посебних дела или прилога у листовима, часописима. У овој библиографији недостају само неки од тих података за одређене библиографске јединице, јер нисам могао доћи до потребних примерака у библиотекама у Београду, а ни у Библиотеци Матице српске у Новом Саду. Могућно би било дати и већи број библиографских јединица него што их има ова библиографија, али — чини ми се с правом, узео сам у обзир само она оригинална и преведена Батутова дела, расправе, чланке или ситније прилоге које је потписивао пуним именом, односно потпунијим иницијалима. Иначе, радове које је објавио без потписа, или с неком шифром, а без сумње их има приличан број — нисам уносио.

